

társul hozzájuk a későbbi korszak is, „bonyolultságukat”, kontextusos rétegzettségüket ez teremti meg.

A könyv belülről mondja el, milyen volt a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején Kaposvár környékén élni. Nem emlékhelyként jelenik meg a korabeli helyszín. Tulajdonképpen egy sokkal „kisebb” térről van szó. A gyermek mozdulata szüli ezt a helyet: berendez magának egy „babaháznyi” helyet, és ott felszabadítóan azonos önmagával.

Szabó László

AMIT A FÖLD MEGŐRIZ

TAMÁS TÍMEA: *VAKONDVILÁG. VERSEK.* SZURCSIK JÓZSEF ILLUSZTRÁCIÓIVAL. RÉTKÖZI MÚZEUM BARÁTI EGYESÜLET, KISVÁRDA – POLIS KÖNYVKIADÓ, KOLOZSVÁR, 2019.

Tamás Tímea kötetei tele vannak amolyan maguknak való, furcsa lényekkel, törpék, „hangyalkák”, madárijesztők népesítik be a verseket, hozva magukkal saját antropomorfizált világukat, amely azonban mégsem egészen olyan, mint az embereké. Akár mesefigurák is lehetnének, mégsem azok, nem cselekvő lények, inkább csupán egy-egy kízó vagy még gyakrabban boldogító emberi törekvés reprezentációi, olykor tulajdonságok, máskor vágyak képviselői, ahogy például Weöres Sándornál a manók egy-egy hangulat elsuhanó alakmásaiként vonulnak fel. Tamás Tímeánál is sokszor cipelnek hátukon, pontosabban inkább bensejükben emberi hangulatokat, de a kurta impresszióknál többnyire mégis megfoghatóbb konzisztenciával rendelkeznek. Létállapot kifejezői inkább, mintsem hangulatoké. A törpe például (*A hetedik törpe* című 2005-ös kötetből) a lázadó, a mindent kimonódó örök gyerek, aki elveti a megrögzött sémákat – lázad, de nem ragad fegyvert, nem sző terveket, hanem csupán néz és lát. Ő a nézésével lázad. És nem annyira a való világ ellen, hanem a valótlan ellen is. Ugyanez érvényes a mostani kötet főszereplőjére, a vakondra is. Különleges menetrend szerint, személyre szóló jeggyel utazik az elmúlás felé, és közben látja, ami körülötte van, látja és elmeséli. És miképpen a való világban utazó is tenné, a lát-

vány befolyásolja a hangulatát. A hangulata eszerint hol vidám, kirobbanó, ilyenkor a tréfálgatás sem áll távol tőle, hol kimért, filozofikus, elmélyült. De épp az a jó, hogy ezek a hangulatok váltakoznak. Ha cselekvőbb volna, talán elbeszélések szövődnének köré, így azonban valami tömör, erős, varázsszerhez hasonlatos cseppek keletkeznek, azokat nyújtja át nekünk.

„A vakondvilág saját világ. És kisajátított. A vakond által. Egy kicsit olyan, mint az ember világa, mindennel kapcsolatban áll, és mindentől különálló. Egyszerre van fent és lent, csupa pátosz és csupa sebhely.” Ebben a vallomásos ismertetőben Tamás Tímea pontosan elmondja, miről szól a kötet versei, továbbá azt is, hogy hogyan. De legfőképp, hogy milyen lényeges pontokat kötnek össze. A sajátos képiség, az érzékletesség, a humorral oldott patetikusság, a komolyság, ami játékosságba szelídül – így épül körénk a vakond világa. A fent és a lent mellé a „pátosz” és a „sebhely” társul, nem véletlenül. Szerkezetileg dramatikusan létrehívott világ, nem annyira lírai, és egyáltalán nem epikus, épp ezért kérdései sincsenek, ennek ellenére mégis eligazító.

Eligazító, mert a szerkezet jól kidolgozott koncepciója mindenre magyarázatot ad. Nagyon pontos a kötet tagoltsága. A sajátos Tamás Tímea-féle humor is innen generalódik. Nem véletlen, hogy a *Búcsúztatások* ciklussal kezdődik a kötet. Ugyanakkor nincsenek élesen tagolt részek, inkább átjárható fejezetek, egymásba csúszó rétegek, tematikus csomópontok találhatóak egymás mellett. Átjárhatók a versek, hol utalások kötik össze őket, hol ismétlődő hangulatok, de persze legfőképp állandó „lakójuk”, a vakond „járatai” visznek egyikből át a másikba. A vakond létét, életvitelét követik a versekben lévő alagutak, mintha ez a vakondjárata volna a vers, és e köré épülne a tényleges forma, a versanyag.

Továbbá az is megállapítható, hogy a szerkezet alakítja ki a Tamás Tímeára mindig is jellemző finoman cizellált, túlzásoktól mentes versnyelvet, amely nem szokványos líranyelv, mégis személyes. Nincs benne költői póz. Olyan költészet ez, amely megőrzi az átváltozás áramló szabadságát. Az önelemzés nem csap át önsajnálathoz. A humor minden esetben zárójelbe teszi a jó és az erkölcsös parancsolatait, de így jár lényegében mindenféle köznapi, megszokott és egyben lejáratott logika is. Mellékessé válnak az esztétikai párhuzamosságok és szembenállások is, hiszen az itt érvényesülő esztétika tétje a létállapot hiteles megszólaltatása. A humánus folytonosan jelen van, ellenben mivel egy vakond transzformációjában érzékelhető, a szólását áthatják általánosan jelenségek. Így a vakondlét tiszta emberi fel-

tételek között zajlik, lelki, mondhatni pszichológiai módosulásokban rejlő képességek és lehetőségek gazdag terepévé válik.

Ami egyértelműen autentikus jegyekkel ruházza fel Tamás költészetét, ezt csak ismételni tudjuk, az a sajátosan fel-felderengő humor. Mintha a derengés volna ennek a humornak a legfőbb attribútuma. A vakond többször is elbúcsúzik, legalábbis bejelenti a búcsúját, mintha maga sem értené, mi a célja, miben is áll az ő élete, miért él a föld alatt, miért kell szünet nélkül ásnia. De nem hagyja abba. Mintha valamit keresne, valamit, amit a föld alá rejtettek. Mintha keresné mindazt, ami kiesett az emberi emlékezetből, és valahol a föld alatt kell rejlenie. Ahol pedig nincsenek efféle módon rejlő (és remélt) kincsek, onnan már-már menekül. Antropomorfizáltak a kincsek is, miként a kötelességszerű kincskeresés: „kötelességem ásni hisz végül is / megkopott bundájú vakond vagyok / s elkotorni a hópilléket / s várni a másnapot a más napot”, továbbá: „létem titkos s akár a kör / hol eleje ott vége van / Agyó mondhatnám bárkinnek / s szépen újrakezdhetném magam”.

A versek hangulati gazdagsága, dinamikája kulcskérdés e kötet elemzése során. Mindegyik vers ennek a hangulatnak, egy általánosnak tekinthető létérzékelésnek a lenyomata és mindenekfelett: analízise. Többsíkú vizsgálódás, bár látszólag „csak” egy vakondról van szó. A versek önreferencia-rétege nem tesz különbséget valóság és kitaláció között, fel sem merül, hogy ezt meg kellene tenniük. Azonos hatóerejű poétikával találkozunk, bármelyik irányban is keressük e poétika vetületeit. Néha csak a későbbi *versek* olvastán tűnik szemünkbe egy-egy korábbi hangulat fénye és e fényben megjelenő árnyalak magányossága. A szenzibilitás egyenletesen tölti fel a verseket, és ebben az egységességben még inkább hitelessé válik a föld alatti világ életfilozófiája: a földszagú titokzatosság igenis belakható. E „belakás” hangulata, átélése, a meleg testillattal kitöltött odú valódisága teszi otthonossá, színekkel telivé a vakondvilágot. Ez az, ami a legtovább megőrződik.